

на прихованих одягом ділянках тіла, фіксувати їх потрібно, по можливості, уникаючи фотозйомку освідуваної особи в оголеному вигляді. Така фіксація, незалежно від того, що освідування належить до заходів процесуального примусу, повинна відповідати принципу етичності, не принижувати честь та гідність особи, яка підлягає освідуванню. З метою дотримання цього важливого положення процесуальним законом передбачена можливість альтернативного, на розсуд слідчого, запрошення понятих.

Враховуючи особливий об'єкт освідування – тіло живої людини, а також складність дій, спрямованих на виявлення, фіксацію та вилучення виявлених особливих прикмет, результати проведення цієї слідчої дії будуть більш якісними і повними за наявності можливості консультування зі спеціалістами. Саме вони нададуть слідчому допомогу у попередньому вивченні встановлених особливих прикмет, у визначенні і формулюванні питань, необхідних для їх подальшого дослідження.

Належна фіксація ходу та результатів проведення освідування передбачена процесуальною формою і є запорукою використання у подальшому розслідуванні доказів, здобутих при проведенні цієї самобутньої та специфічної слідчої дії.

*Мінаєва В. В.,
студентка 5-го курсу
факультету правничих наук НаУКМА*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СЛІДЧОГО

Слідчий як посадова особа виконує важливу процесуальну функцію розслідування кримінальних справ, однак його процесуальний статус залишається нечітко визначеним у чинному КПК України.

Натомість у ст. 38 КПК Російської Федерації закріплено статус слідчого у кримінальному судочинстві, відповідно до якого слідчим є посадова особа, яка

уповноважена у межах своєї компетенції, передбачених КПК, провадити досудове слідство у кримінальній справі.

Відповідно до п. 16 ч. 1 ст. 3 проекту КПК пропонується визначення слідчого як службової особи органу внутрішніх справ, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, провадити досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Незважаючи на дане визначення правового статусу слідчого, на сьогодні в діяльності слідчого є безліч проблем, безпосередньо пов'язаних як з його правовим статусом, закріпленим у КПК, так і з організацією самого процесу його діяльності і формуванням іміджу професії слідчого.

Сформулюємо деякі пропозиції щодо вдосконалення процесуального статусу слідчого:

1. Перегляд процесуального статусу та повноважень не лише слідчого, а й керівника підрозділу.

Заходи:

1) заборона без дозволу голови апеляційного суду прослуховувати телефонні розмови слідчих у зв'язку з перевіркою їх діяльності;

2) можливість порушення кримінальної справи проти слідчого лише прокурором області чи прирівняним до нього прокурором;

3) неможливість огляду, розголошення чи вилучення документів, пов'язаних із виконанням слідчим функції розслідування у кримінальній справі, крім випадків, коли отримано дозвіл про це;

4) можливість допиту слідчого як свідка лише за його згодою;

5) заборона залучення слідчого до виконання функцій, не пов'язаних із розкриттям та розслідуванням злочинів;

6) притягнення слідчого до кримінальної, цивільної чи іншої відповідальності у зв'язку з визнанням судом незаконними його рішення, якщо при цьому слідчим не були допущені зловживання (перевищення) владою, що

спричинили настання тяжких наслідків (у зв'язку з тим, що слідчий вважається таким, який діє у стані ризику).

2. Забезпечення можливостей відстоювати свої права

Заходи:

1. Встановлення особливого порядку притягнення слідчих до кримінальної відповідальності;

2. Заборона прослуховування телефонних розмов слідчих у зв'язку з перевіркою їх діяльності без дозволу голови апеляційного суду;

3. Неможливість огляду, розголошення чи вилучення документів, пов'язаних з виконанням слідчим функції розслідування в конкретній кримінальній справі, крім випадків, коли на це, відповідно до закону, було отримано санкцію прокурора області чи дозвіл апеляційного суду;

4. Проведення допиту слідчого як свідка лише за його згодою;

5. Реальне забезпечення заборони залучення слідчого до виконання функцій, не пов'язаних з розслідуванням злочинів;

6. Проведення конкурсного відбору кандидатів на посади слідчих (з метою зменшення суб'єктивізму у прийнятті рішень; основним критерієм для прийняття рішення повинні стати результати незалежного (автоматизованого) тестування, що забезпечить комплектування слідчих підрозділів досвідченими фахівцями);

7. усунення нерівності між слідчими та працівниками інших служб при обрахуванні стажу служби (роботи) тощо.

3. Розширення повноважень слідчого в частині притягнення учасників досудового провадження до кримінально-процесуальної відповідальності

Заходи:

надати йому право накладати грошові стягнення на громадян, які ухиляються від явки в слідчий підрозділ, порушують порядок під час проведення слідчої дії: службових осіб, які не надали або прострочили надання відповіді на запит, вимогу або подання слідчого.

Отже, щодо процесуального статусу слідчого, то він на досудовому провадженні повинен стати незалежною фігурою, яка підлягає лише законіві і не має відношення до установ, що підтримують державне обвинувачення, здійснюють захист чи розглядають кримінальні справи по суті. Фактично це буде демократизація всього кримінального процесу.

Вихід з цієї ситуації вбачається у збереженні та посиленні прокурорського нагляду й судового контролю за провадженням слідства. З урахуванням викладеного, можна виділити два взаємопов'язані основні шляхи забезпечення процесуальної самостійності й незалежності слідчих.

Перший полягає у виведенні слідчого апарату з відомчого підпорядкування начальників міськрайорганів та поетапному створенні єдиного слідчого апарату при МВС (Слідчого комітету, Бюро розслідувань тощо), що сприятиме підвищенню рівня якості досудового слідства й, відповідно, протидії злочинності.

Другий – у необхідності прийняття Закону України «Про статус слідчих», але одночасно з виконанням першої позиції.

Щодо організації діяльності слідчого, то з метою вивчення думки працівників слідчих підрозділів про проблеми службової діяльності МВС направлено до ГУ МВС, УМВС вказівку від 16 квітня 2010 р. № 10111/Фр «Про проведення анкетування».

На підставі анкетування встановлено:

1. Стаж роботи на посадах слідчих більшості респондентів становить від 1 до 5 років, професійне ядро слідчих фактично відсутнє.

2. Основні пропозиції керівників слідчих підрозділів міськрайлінорганів та їх підлеглих у цілому суттєво не відрізняються і зводяться до об'єднання слідчих усіх відомств в один орган, покращання матеріально-технічного забезпечення та дотримання керівництвом міськрайлінорганів трудового законодавства України щодо надання днів відпочинку за понаднормову роботу.

3. Слідчі зазначили, що, незважаючи на вимоги Міністра внутрішніх справ «Про вжиття невідкладних заходів щодо підвищення з 1 вересня 2010 року»

№ 14801 від 10 серпня 2010 року: працівникам слідчих підрозділів підвищили грошове забезпечення, забезпечили технічним оснащенням та витратними матеріалами, проте, в середньому заробітна плата становить від 1800 до 2300 грн. (55 % від передбаченого законодавством).

Отже, існує нагальна потреба підвищувати матеріальне забезпечення слідчих та посилювати інтерес з боку молодих фахівців до професії слідчого.

*Мостепанюк Л. О.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ*

ДО ПИТАННЯ ПРО НОВУ РЕДАКЦІЮ СТ. 53 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Кримінальне право України, як і будь-яка інша галузь права, є динамічним і постійно змінюється. Так, 15 листопада 2011 р. з метою гуманізації наявних у вітчизняному законодавстві санкцій за вчинення злочинів у сфері економіки і господарської діяльності був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» за № 4025-VI, що набрав чинності 17 січня 2012 р.

Відповідно до вказаного Закону встановлено значно більший (у 50 разів) максимальний розмір штрафу, у певних випадках, зазначених у ч. 2 ст. 53 Кримінального кодексу України (далі – КК) встановлені нові межі його призначення, визначений інший порядок заміни штрафу громадськими та виправними роботами, а також позбавленням волі на певний строк.

Але окремі положення аналізованого Закону, на нашу думку, не завжди відповідають його задекларованій меті – гуманізації відповідальності. Так,